

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Model of Academic Risk Management of Educational Institutes Under
the Office of Primary Educational Service Area

พระดารา อคฺคณฺญาโณ (ธจ) Venerable Thach Ta Ra Aggannano^๑
อินฉา ศิริวรรณ Intha Siriwan^๒
พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano^๓

บทคัดย่อ

คุชฌีนิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพบริหารความเสี่ยงของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ๑) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ๒) ใช้แบบสอบถามสภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการ จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารและคณาจารย์ในสถานศึกษา จำนวน ๓๖๗ รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๓) ใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง จากผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๘ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ๔) สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวม มีความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากความเสี่ยงมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ๑) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ๒) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ๓) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา และ ๔) ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยแต่ละด้านมีความเสี่ยงเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินการ การจัดใช้งบประมาณและการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มีอยู่

^๑สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
darathach2@gmail.com

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้วิธีดำเนินการ ๘ ขั้นตอน คือ ๑) การจัดสภาพแวดล้อมในองค์กร ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ๓) การบ่งชี้เหตุการณ์ ความเสี่ยง ๔) การประเมินความเสี่ยง ๕) การตอบสนองความเสี่ยง ๖) การจัดกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยง ๗) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และ ๘) การติดตามและประเมินผลการจัดการ ความเสี่ยง

๓. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ได้รับการพิจารณารับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมสามารถ นำไปใช้บริหารจัดการความเสี่ยงงานวิชาการในสถานศึกษาได้ โดยมีรูปแบบการดำเนินการ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) สภาพความเสี่ยงการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มี ๔ ด้านคือ (๑) ด้าน การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา (๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓) ด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ (๔) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ๒) วัตถุประสงค์ของการ บริหารความเสี่ยง มี ๓ ประการ คือ (๑) กำหนดกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา (๒) ส่งเสริมบทบาทบุคลากรในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (๓) พัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้ดีขึ้น ๓) ตัวบ่งชี้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น มี ๔ ประเด็นคือ ความเสี่ยงด้านการบริหารการเงิน ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ ๔) การจัดการความเสี่ยง โดยการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของ บุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ (๑) วางแผนกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ กำหนดแผนงาน โครงการ และ กิจกรรม (๒) ผลิตข้อมูลสารสนเทศ แผนการดำเนินงานที่ปฏิบัติ กระบวนการ กฎระเบียบข้อบังคับที่ เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ให้รับทราบทั่วกัน (๓) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด ทุกด้าน ของงานวิชาการ (๔) การติดตาม กำกับ รายงานผล เป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อเนื่อง (๕) การจัดประชุมผู้บริหารหน่วยย่อย รับทราบ พิจารณา สะท้อนผลกลับ ๕) การจัดกิจกรรมควบคุม ความเสี่ยงและการประเมินผลสำเร็จ คือ (๑) การกำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน รายงานผลทุกระยะ (๒) การพัฒนาเพิ่มทักษะให้บุคลากร อย่างต่อเนื่องในงานที่ติดขัด (๓) ประชุม รับทราบผล สะท้อน กลับ ตามระยะที่กำหนด

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง, งานวิชาการ

Abstract

The objectives of this dissertation were; 1) to study the state of academic risk management of educational institutes under the Office of Primary Educational Service Area, 2) to develop a model of academic risk management of educational institutes under the Office of Primary Educational Service Area, and 3) to propose a model of academic risk management of educational institutes under the Office of Primary Educational Service Area. The mixed research methodology was used in the study as follows; 1) to collect the information from documents and analyze by

content analysis, 2) to collect the data by questionnaires from 367 samples consisting of school administrators and teachers, and then analyze by frequency, mean, percentage, and standard deviation, 3) to interview with 8 experts and analyze by content analysis, and 4) to conduct a focus group discussion with 10 experts for the finalized model of academic risk management.

The research results showed that:

1. The state of academic risk management of educational institutes under the Office of Primary Educational Service Area was at the moderate level overall. In details, the highest level was on measurement and evaluation, followed by media innovation and information technology development, curriculum development, and teaching and learning management respectively. The risks in each aspect were on strategic plan, operation, budget spending, and performance under regulations.

2. There were 8 steps in developing the academic risk management of educational institutes under the Office of Primary Educational Service Area; 1) Internal Environment, 2) Objective Setting, 3) Event Identification, 4) Risk Assessment, 5) Risk Responses, 6) Control Activities, 7) Information and Communication, and 8) Monitoring.

3. Five operation models approved by the experts were as follows; 1) The state of academic risk management of educational institutes consisted of (1) curriculum, (2) teaching and learning, (3) media innovation and information technology development, and (4) measurement and evaluation. 2) The objectives of academic risk management of educational institutes consisted of (1) to set up activities reducing risks, (2) to enhance the role of school personnel in risk management, and (3) to improve the school academic management system. 3) Four risk indicators were financial risk, strategic risk, operation risk, and rules and regulations risk. 4) Participatory risk management was composed of (1) to set strategic plans for academic, action plan and project, and activity, (2) to produce information, action plan, implementation method, rules and regulations, and publicize in school, (3) to follow the academic plan, (4) to follow up, monitor, report, adjust and improve the plan regularly, and (5) to arrange a meeting with sub-unit administrators for acknowledgement, consideration and reflection. 5) Risk control activity and monitoring consisted of (1) regular follow up and monitor, (2) improving performance skills of the personnel, and (3) meeting, reporting and reflecting in the time frame.

Keywords: Academic Risk Management, Educational Institutes

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศทั่วโลกเกิดการแข่งขันที่จะพัฒนาประชากรของตนให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะดำรงอยู่อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ประสบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความเสื่อมทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงอีกหลายด้าน ความสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์ ในสังคมโลกที่รุดหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งรัฐจะต้องทุ่มเทงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องแสดงความมุ่งมั่นในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยในทุกด้าน

การบริหารสถานศึกษา ในยุคปัจจุบันมีลักษณะอิสระคล่องตัวมากขึ้นตามหลัก การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานส่วนโครงสร้างอาจยืดหยุ่นได้ตามขนาดโรงเรียนและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่งให้สอดคล้องกับภารกิจหลัก ได้แก่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงที่จะต้องรับผิดชอบในการบริหาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทุกๆ ด้าน (พระเทพโสภณ (ประยูร ฌมมจิตฺโต, ๒๕๔๗:๓)

การศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาโดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มี

ความรู้เชิงวิชาการ และสมรรถนะทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ พร้อมกับสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ทรัพยากรทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเอื้ออาทรรวมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นฐานในการ การขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษานั้น สถานศึกษามีบทบาทหลักในการพัฒนาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็ก เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะและการพัฒนาอย่างมั่นคงในด้านอารมณ์ สังคมสติปัญญา และร่างกาย รวมถึงมีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น และสามารถแก้ปัญหาได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งคุณลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะเป็นหน่วยงานบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น ด้วยการคำนึงถึงคุณภาพ และศักยภาพในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาด้วยตนเององค์กรก็จะเกิดประสิทธิภาพตามรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนประถมศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และ ใช้ แบบ ส อ บ ถ ม แ จ ก แบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๗ คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ ๒. เสนอรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ๘ รูป/วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ ๓ พัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวม มีความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากความเสี่ยงมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ๑) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ๒) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ๓) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา และ ๔) ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยแต่ละด้านมีความเสี่ยงเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินการ การจัดใช้งบประมาณและการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มีอยู่

๒. การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้วิธีดำเนินการ ๘ ขั้นตอน คือ ๑) การจัดสภาพแวดล้อมในองค์กร (Internal Environment) ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) การบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการ ๓) การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) ความเสี่ยง ๔) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ๕) การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Responses) ๖) การจัดกิจกรรมการควบคุมเสี่ยง (Control Activities) ๗) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) และ ๘) การติดตามและประเมินผล (Monitoring) การจัดการความเสี่ยง

๓. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้รับการพิจารณารับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้บริหารจัดการความเสี่ยงงาน

วิชาการในสถานศึกษาได้ โดยมีรูปแบบการดำเนินการ ๕ ประการ ได้แก่

๑) สภาพความเสี่ยงการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มี ๔ ด้านคือ (๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา (๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ (๔) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

๒) วัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง มี ๓ ประการ คือ (๑) กำหนดกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (๒) ส่งเสริมบทบาทบุคลากรในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (๓) พัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้ดีขึ้น

๓) ตัวบ่งชี้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น มี ๔ ประเด็นคือ ความเสี่ยงด้านการบริหารการเงิน ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ

๔) การจัดการความเสี่ยง โดยการใช้ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ (๑) วางแผนกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ กำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรม (๒) ผลิตข้อมูลสารสนเทศ แผนการดำเนินงานที่ปฏิบัติ กระบวนการ กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ให้รับทราบทั่วกัน (๓) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด ทุกด้านของงานวิชาการ (๔) การติดตาม กำกับ รายงานผล เป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อเนื่อง (๕) การจัดประชุมผู้บริหารหน่วยย่อย รับทราบ พิจารณา สะท้อนผลกลับ

๕) การจัดกิจกรรมควบคุมความเสี่ยงและการประเมินผลสำเร็จ คือ (๑) การกำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน รายงานผลทุกระยะ (๒) การพัฒนาเพิ่มทักษะให้บุคลากร อย่างต่อเนื่อง

ในงานที่ติดขัด (๓) ประชุม รับทราบผล สะท้อนกลับ ตามระยะที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษพบประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

จากผลการศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งได้ทำการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ ทำให้ได้แนวคิด และข้อมูลเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการวิจัย คือ ๑) การบริหารงานวิชาการ ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา (๒) การจัดการเรียนการสอน (๓) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (๔) การวัดผลประเมินผลการศึกษา ๒) ความเสี่ยงภายใน ๔ ด้านเช่นกัน ได้แก่ (๑) ความเสี่ยงด้านการเงิน (๒) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (๓) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (๔) ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ และ ๓) หลักการบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิดของ COSO ๘ ด้าน ได้แก่ ๑) สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ ๓) การระบุความเสี่ยงหรือการบ่งชี้เหตุการณ์ ๔) การประเมินความเสี่ยง ๕) การตอบสนองความเสี่ยง ๖) กิจกรรมควบคุม ๗) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ๘) การติดตามประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของนิพนธ์ กินาวงศ์ (๒๕๔๔:๖๕) ที่กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาหน้าที่ของโรงเรียนคือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญ งานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการที่สำคัญ ได้แก่ ๑) งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

๒) งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน ๓) งานด้านการวัดผลและประเมินผล

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบ ๘ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) ขั้นตอนที่ ๓ การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ขั้นตอนที่ ๕ การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Responses) ขั้นตอนที่ ๖ กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ขั้นตอนที่ ๗ ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) และขั้นตอนที่ ๘ การติดตามและประเมินผล (Monitoring) โดยผลการเสนอรูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีความเหมาะสมสามารถที่จะนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ ช่วยตระกูล (๒๕๕๑: ๒๕๗) ได้ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงินควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกัน

ความเสี่ยงรวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคีคือ ชุมชน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการ ปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียนผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวีติ ยงบุตร (๒๕๕๖:๒๑๔) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา” พบว่า ผลการศึกษาการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อยู่ใน ระดับมาก และแนวทางการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มี ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) นโยบายการบริหารความเสี่ยง ๒) โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และ ๓) กระบวนการบริหารความเสี่ยง และ ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มี ๓ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ นโยบายการบริหารความเสี่ยง องค์ประกอบที่ ๒ โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และ องค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการบริหารความเสี่ยง มี ๖ ชั้น คือ ๑) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง ๒) การระบุความเสี่ยง ๓) การประเมินความเสี่ยง ๔) การจัดการกับแต่ละ

ความเสี่ยง ๕) การสื่อสารความเสี่ยง และ ๖) การเฝ้าระวังและติดตามความเสี่ยง ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๓. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคพบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา จันทวี (๒๕๕๓:๑๘๗) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการประเมินและการควบคุมความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับโรงเรียน : การประเมินแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประเมินและการควบคุมความเสี่ยงทางการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ๒.๑) โรงเรียนประถมศึกษามี ๖ องค์ประกอบ คือ (๑) การศึกษาสภาพแวดล้อมและการวิเคราะห์ภาระงานของโรงเรียน (๒) การประเมินความเสี่ยง (๓) การควบคุมความเสี่ยง (๔) การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (๕) การติดตามและประเมินผล และ (๖) การรายงานผล ๒.๒) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามี ๘ องค์ประกอบ คือ (๑) การเตรียมความพร้อม (๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการและเป้าหมายที่ต้องการบรรลุของภาระงาน (๓) การกำหนดตัวบ่งชี้ความเสี่ยงและเกณฑ์ (๔) การประเมินความเสี่ยง (๕) การควบคุมความเสี่ยง (๖) การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (๗) การติดตาม ตรวจสอบ และการทบทวน และ (๘) การรายงานผล และ ๒.๓) โรงเรียนมัธยมศึกษา มี ๘ องค์ประกอบ คือ (๑) การจัดระบบบริหารจัดการและสารสนเทศ (๒) การวิเคราะห์ภาระงานของโรงเรียน (๓) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (๔) การกำหนดเกณฑ์ความเสี่ยง (๕) การประเมินความเสี่ยง (๖) การควบคุมความเสี่ยง (๗) จัดทำ

รายงานประจำภาคเรียน/ปีการศึกษา และ (๘) การผดุงระบบ

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

๑) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ สถานศึกษาควรมีการยกร่างแผนพัฒนาบุคลากรและแผนกลยุทธ์ทางการเงิน โดยจัดให้มีการเสวนาทางวิชาการเพื่อระดมสมอง (Brain storming) และทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่แก้ปัญหาขององค์กรได้ถูกต้อง

๒) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน สถานศึกษาควรมีการบริหารความเสี่ยงในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจ ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรขึ้นใหม่ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา โดยมุ่งให้บุคลากรมีทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมในการทำงานร่วมกัน

๓) ความเสี่ยงด้านการเงิน สถานศึกษาควรจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการเงิน โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศในเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการอบรมให้ความรู้

๔) ความเสี่ยงด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ สถานศึกษาควรมีการปรับปรุงประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งของมหาวิทยาลัยให้ทันสมัยและครอบคลุมในการบริหารงาน เมื่อดำเนินการแล้วให้จัดทำเป็นคู่มือทำเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ให้สามารถสืบค้นได้ง่าย และแจ้งหนังสือเวียนให้ทุกส่วนงานได้รับทราบ

๕) ความเสี่ยงด้านนโยบายของรัฐ สถานศึกษาควรมีการบริหารความเสี่ยงใน ประเด็นเกี่ยวกับการปรับรูปแบบการดำเนินงาน ของสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายของ ภาครัฐในที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของ สถานศึกษา ประกอบด้วย กฎหมาย กฎกระทรวง ประกาศ หลักเกณฑ์ หรือแนว ปฏิบัติ

๖) ความเสี่ยงด้านความเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สถานศึกษาควรมีการบริหารความเสี่ยงในประเด็นเกี่ยวกับการ เตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับกับ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ในศตวรรษที่ ๒๑

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการดำเนินงานวิจัยในเรื่องการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของงานวิชาการสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ซึ่งเป็นแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการ ปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อแก้ไข ปัญหาความเสี่ยงขององค์กรเป็นการเฉพาะ

๒) ควรมีการดำเนินงานวิจัยการหลักทาง พระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับการบริหาร ความเสี่ยงของงานวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ ใหม่ทางการวิจัย

บรรณานุกรม

- Berg, H-P. (2010). **Risk Management: Procedures, Methods and Experiences**. RT&A Vol.1.
- Ralph B. Kimbrough and Michael Nunnery. (1998). **Education Administration**. 3rd ed. New York : Macmillan Publishing Company.
- Ronald F. Campbell. (1977). **Edwin M. Bridges, and Raphael O. Nystrand Introduction to Education Administration**. Boston: Allyn and Bacon,
- Ruzic D.L. & Dakic, J. (2014). **The Risk Management in Higher Education Institutions**. Online Journal of Applied Knowledge Management. Vol. 2. Issues 1
- Stulz, R.M. (1996). **Rethinking Risk Management**. McKensey Seminar at the Annual Meeting of the International Association of Financial Engineering.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (๒๕๕๑). **การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิพนธ์ กิनावงศ์. (๒๕๕๔). **หลักการบริหาร**. พิษณุโลก: โรงพิมพ์ตระกูลไทย.
- ประวัติ ยงบุตร. (๒๕๕๖). **การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร,
- ปรีชา จันทวี. (๒๕๕๓). **การพัฒนาระบบการประเมินและการควบคุมความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับโรงเรียน : การประเมินแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (๒๕๕๗). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.